

Г.Ғ. Қонырова^{1*}, У.Т. Туленова¹

¹Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті

Атырау қ., 060011, Қазақстан Республикасы

*e-mail: gul86.90@mail.ru

МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ БАҒЫТТАРЫ

Аңдатпа.

Білім мен білік дағдыларын дарыта отырып, бәсекеге қабілетті тұлға даярлауда білім сапасын көтерудің негізгі тұтқасы – білімді ұстаз. Мұғалім білімді болмай, оқушы білімді болмайды. Яғни, педагогтың кәсіби шеберлігі жоғары болғанда – білім сапасы да артады. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі тәжірибенің жалпы сипаттарына ие бола отырып, инновациялық жаңа тенденциялар, жаңа білімдерді білім алушыларға тасымалдаушы ретінде педагогикалық құбылыстарды кеңейтеді. Бүгінгі таңда мұғалімдерге деген талап өте жоғары. Себебі, білім беру мақсаттары өзгеруде, оқу ақпаратының мазмұны жаңаруда, педагогикалық коммуникация құралдары да өзгеруде. Білім берудің жаңартылған жүйесіне қажетті шарт кез келген педагогикалық жүйенің басты тұлғасы болып табылатын педагогтердің кәсіби шеберлігін арттыру болып саналады. Олардың бойында рухани қасиеттер, білім, білік дағдылары, өз қызметіне деген сүйіспеншілік, үнемі оқу, өзін дамытып отыру, кәсіби шеберлігін жетілдіріп отыру қабілеттері болуы шарт. Баланың өміріндегі өте маңызды кезеңдерінің бірі – мектепте білім мен тәрбие алуы. Өйткені, ол баланың қандай білім беру жүйесінен және қандай мұғалімнен білім алғаны баланың сол білімді меңгеруіне және тұлға болып қалыптасуына өз әсерін тигізеді. Себебі, педагогтың кәсіби шеберлігі оқушылардың өмірден өз жолдарын дұрыс таба алуға көмектеседі. Осы мақалада мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін қалыптастырудың бағыттары қарастырылады.

Негізгі сөздер: педагог, педагогикалық шеберлік, біліктілік, құзыреттілік, біліктілік санаты, біліктілікті арттыру.

*Педагогикалық шеберлік пен педагогикалық өнер – ол даналықты жүрекпен ұға білу
болып табылады»
В.А. Сухомлинский*

Кіріспе.

«Жақсы ұстаздан қандай қасиеттер тілеуге тиіспіз? Өзінің оқытатын пәнін терең білуді, адал да сезімтал жан дүниесі болуын...» деп ағартушы Д.Дидро айтқандай, қазіргі таңда ұстаздықтың кәсіби деңгейіне жоғары талап қойылып отыр. Оқушының қазіргі заманға сай бәсекеге қабілетті, зияты жоғары, терең білімді болып шығуы – тікелей мұғалімнің кәсіби шеберлігіне байланысты. Ал, шебер педагог қандай болуы керек? Шебер педагог білімді де білікті, тәжірибелі, жан-жақты бола отырып, оқушыларды жеке тұлға етіп қалыптастыру мақсатында білім мен тәрбиені ұштастыра алуы қажет. Әр оқушының бойындағы дарынды айқындап, олардың жүрегіне жол табу, жан-жақты дамуына қолайлы жағдайлар жасау, мектеп, ата-ана, мұғалімнің рөлін анықтау – педагогикалық шеберлікті жетілдірудің негізі деп есептейміз.

Мұғалім ғылымның әр саласындағы озық білімді меңгерумен шеберлікке қолжеткізе алмайды. Себебі, педагог ғылыми материалдармен жұмыс істей отырып, сағат сайын айналадағы болып жатқан өзгерістерді, жаңалықтарды қамти отырып, педагогикалық ой-елегінен өткізіп, ғылымның заңдылықтарына сүйену арқылы бар ынта-ықыласымен әдемілік пен тәрбиелілікті жеткізе білуі керек. Бұл жерде ең объективті заңдар туралы сөз болып отыр,

яғни, нақты педагогтің өмірге көзқарасы, қарым-қатынасы туралы екенін түсіну маңызды болмақ. Педагогтің өмірге көзқарасы – бұл оның кәсіби санасы, тәжірибедегі шығармашылығы, ғылыми білімі, тұлға ретінде оқыту және тәрбие беру процесінде педагогикалық технологияның көрініс табуы. Ал, педагогикалық технология дегеніміз – бұл педагогтің жеке тұлғалық қасиеттері, балалардың өмірге деген көзқарасын және өмірмен қарым-қатынасын қалыптастыру мақсатында балаға әсер етудің кәсіби педагогикалық шеберлігінің бөлігі. Өмірмен қарым-қатынасын қалыптастыру өмір сүру формасы ретінде қаралады. Адамдар арасындағы байланыс қарым-қатынас арқылы жүзеге асатыны белгілі. Бұл жағдайда қарым-қатынасты іс-әрекет түрі ретінде қарастырамыз. Білім алушының өз деңгейін көрсетуде, бойындағы жақсы қасиеттерді көрсете білуде, қарым-қатынас жасау ахуалын жеңілдетуде мұғалімнің рөлінің маңыздылығы зор.

Шебер педагог – бұл мәдениеті жоғары, өз ісінің шебері, оқыту мен тәрбиелеу әдістемесін білетін, психологиялық білімді, сондай-ақ әртүрлі ғылым саласынан хабардар маман [1].

«Педагогикалық шеберлік» дегеніміз – педагогикада кәсіби қызметтің сапасын анықтайтын біртұтас әрі жүйелі түсінік болып табылады. Орыс тілінің сөздігінде «шеберлік- белгілі саладағы өнер» деп анықтама берілген, ал «шебер – өз ісінде жоғары нәтижеге қолжеткізген маман» делінген [2].

Педагогикалық шеберлік пен ұстаздық талант тығыз байланысты. К.Д. Ушинский: «Педагогтің педагогика теориясын қаншама жетік білгенмен, педагогтік әдептің қыр-сырын меңгермейінше, бұған оның қолы жетпейтіндігін», - айтады.

Н.В. Кузьминаның пікірінше, педагогтің кәсіби шеберлігі тәжірибе мен оқу міндеттерін шеше білуді жоғары деңгейде меңгеру. Бұл жалпы еңбек пен жалпы интеллектуалдық білік қалыптасқанда ғана жеткілікті биік дәрежеге ие болады (талдау, синтездеу, жалпылау, ауыстыру, нақтылау саласында) [3].

Ю.К. Бабанский «Мұғалім – кәсіби технологияны еркін меңгерумен, шығармашылығымен бала оқытуда және бала тәрбиелеуде ерекше шебер және жаңашыл мұғалім шебердің қасиеттерімен ерекшеленеді және сонымен бірге оқу-тәрбие процесінің тиімділігін арттыратын жаңа формаларды, әдістерді, құралдарды енгізеді» - деп көрсетті [4].

М.К. Бұлақбаева «Педагогикалық шеберлік – тек қана мұғалімнің жалпы, жан-жақты және әдістемелік сауаттылығы ғана емес, әр сөзді оқушыларға жеткізе білу, олардың толық қабыл алуы [5].

Демек, педагогикалық шеберлік – мұғалімнің оқыту мен тәрбиелеу әдістемесін жетік меңгеруі, сауаттылығы, жан-жақтылығы, балалар психологиясына қанық білуі, ғылым мен өнерден, әлемдегі соңғы жаңалықтардан хабардар болуы, жоғары мәдениетті, өз білімін үнемі жетілдіріп отыруы. Кәсіби шебер, мәдениеті жоғары, барша құндылықтарды өз бойынан таба алатын мұғалім ғана өз қызметінің әлемге сай мақсаттарын дұрыс таңдай алады және оларды жүзеге асырудың жолдарын барлық мүмкіндіктерді пайдалана отырып жүзеге асыра алады. Кәсіби шебер болу дегеніміз – білім беру үдерісінде жол таба білу, қандай қиындық болса да, оны шеше білу, қабілеттіліктің болуы. Оны қалыптастыру белгілі бір күш-жігерді қажет етеді. Яғни, педагог шеберлігінің қағидаларына (бағыттылық, білім, шығармашылық, қабілеттілік) сай болу керек.

Зерттеу материалдары мен әдістері.

Соңғы жылдары білім саласына қатысты көптеген өзгерістер орын алып жатыр, атап айтсақ, мұғалімдердің мәртебесін арттыру бойынша «Педагог мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 27 желтоқсандағы №293-VI ҚРЗ жаңа заңы қабылданды, сондай-ақ 2018 жылдан бастап мұғалімдерге категория беру мәселесі қолға алынған болатын.

Білім мазмұнын жаңарту талаптарына сәйкес педагогтердің кәсібилігінің біліктілік санаттары еңбек өтіліне, біліктілік талаптарының бағалау өлшемдері мен индикаторлары мен ережелерге сәйкес педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғаларға «Педагог», «Педагог-модератор», «Педагог-сарапшы», «Педагог-зерттеуші», «Шебер педагог» біліктілік санаты беріледі.

Педагог мамандар оқытылатын пәннің ерекшелігін ескере отырып, білім алушыларды мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес және «Құндылықтарға негізделген білім беру» тұжырымдамасының негізінде оқыту мен тәрбиелеуді жүзеге асырып, оқытудың жаңа тәсілдерін, тиімді түрлерін, әдістері мен құралдарын қолдана отырып, жалпыға міндетті білім беру стандарттарында көзделген оқушылар мен деңгейден төмен емес тәрбиеленушілердің пәндік нәтижелерін, отбасылық-қызметтік, тұлғалық жетістіктерін қамтамасыз етуі керек [6].

Кәсіби құзыреттілікті анықтай отырып, біліктілікке қойылатын талаптар: педагогтің тиісті бейін бойынша техникалық және кәсіптік педагогикалық білімі болуы және педагог (санатсыз) оқу пәнінің, оқу-тәрбие процесінің, оқыту және бағалау әдістемесінің мазмұнын білуі; оқушылардың психологиялық-физиологиялық, жас ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту және тәрбиелеу процесін жоспарлап және ұйымдастыруы, білім алушының парасат-пайымын қалыптастыруға және оның өмірге көзқарасын, сенімін қалыптастыруға ықпал етуі, білім беру ұйымы деңгейіндегі іс-шараларға қатысып, білім алушылардың қажеттіліктерін ескере отырып, тәрбиелеу мен оқытуда жеке тәсілді жүзеге асыра алуы, білім алушылардың зердесіне ғылыми негіздерді тоқытып, үйренген білімін өмірде, іс жүзінде қолдана білуге үйретуі тиіс [7].

Кесте 1 – Біліктілікке қойылатын талаптар

Санат	Жұмыс өтілі	Құзыреттілігі
Педагог-модератор	2 жыл	оқытудың инновациялық нысандарын, әдістері мен құралдарын пайдаланады, білім беру ұйымы деңгейінде тәжірибе жинақтайды, білім беру ұйымы деңгейінде олимпиадаларға, конкурстарға, жарыстарға қатысушылар дайындайды
Педагог-сарапшы	3 жыл	ұйымдастырылған оқу қызметтерін талдау дағдыларын меңгерген, конструктивті және тәлімгерлікті іске асырады, білім беру ұйымдары деңгейінде жекелей немесе ұжым болып кәсіби дамыту басымдықтарын анықтайды; қала/өңір деңгейінде тәжірибені жинақтайды, білім беру ұйымы деңгейінде олимпиадаларға, конкурстарға, жарыстарға қатысушылар болады
Педагог-зерттеуші	4 жыл	сабақты зерттеу және бағалау құралдарын әзірлеу дағдыларын меңгерген, білім алушылардың зерттеу дағдыларын дамытуды қамтамасыз етеді, педагогикалық қоғамдастықта аудан, қала деңгейінде тәлімгерлікті жүзеге асырады және даму стратегиясын конструктивті анықтайды, облыс/республикалық маңызы бар және астаналық қалалары, Республика деңгейінде тәжірибені жинақтайды (республикалық ведомстволық бағынысты ұйымдар үшін); облыс/республикалық маңызы бар және астаналық қалалары, республика деңгейінде олимпиадаларға, конкурстарға, жарыстарға қатысушылардың болуы (республикалық ведомстволық бағынысты ұйымдар үшін)
Шебер педагог	5 жыл	авторлық бағдарламалары бар болуы және республикалық оқу-әдістемелік кеңесте мақұлданған, авторлық бағдарламасы немесе оқулықтарға, оқу-әдістемелік құралдардың авторы (тең автор) бола алуы, ғылыми жобалау дағдыларын дамытуды қамтамасыз етеді, жетекшілік етуді іске асырады және облыс деңгейінде кәсіби бірлестіктердің желісін дамытуды жоспарлайды, республикалық және халықаралық конкурстар мен олимпиадалардың қатысушысы болып табылуы немесе облыстық білім беру

		органдарының уәкілмен бекітілген республикалық және халықаралық конкурстарға қатысушыларды даярлауы тиіс.
Ескерту: кесте [7] дереккөзі негізінде құрастырылған		

Атырау облысындағы кейбір жалпы орта білім беру мекемелерінде санат алған қызметкерлер санына талдау жасап, педагогтердің кәсіби біліктілік деңгейлерін анықтау жұмыстарын жүргіздік.

Кесте 2 – Талдау нәтижесі

Мектеп атауы	Барлығы	Жоғары санатты	I санатты	II санатты	Педагог	Педагог-модератор	Педагог-сарапшы	Педагог-зерттеуші	Шебер педагог
И.Тайманов атындағы орта мектебі	113	11	12	12	28	12	22	15	1
Н.С. Манаев атындағы жалпы орта мектеп	52	1	-	1	17	13	14	3	2
«Ю.Гагарин атындағы орта мектеп	135	3	11	10	46	25	21	18	1
Ескерту: авторлармен құрастырылған									

Талдау жұмыстары мектеп мұғалімдерінің басым бөлігін педагогтар, педагог-модераторлар мен педагог-сарапшылар құрайтынын көрсетті. Жүргізілген зерттеулер нәтижелеріне жасалған талдаулар 2016 жылдан бастап Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беру мазмұнының жаңартылуына байланысты 2018 жылдан бастап педагогтерді аттестаттау нәтижелері негізінде берілетін біліктілік санаттарына қойылатын талаптардың күшеюіне байланысты зерттеуші және шебер мұғалімдер саны аз екендігін көруге болады.

Шебер педагогтердің санын арттыру үшін тәжірибе алмасу, жаңашыл мұғалімдердің іс-тәжірибесін зерттеу, педагогикалық оқуға қатысу, басылымдарға жарияланым беру, сонымен қатар, жалпыға міндетті орта білім беру стандарты мен спиральді жүйеге негізделген жаңа үлгілік оқу бағдарламаларын терең меңгеру үшін тәжірибелі педагогтердің өз білімдері мен кәсіби шеберліктерін үздіксіз дамытуды қажет етеді.

Нәтижелер және оларды талқылау.

Зерттеліп отырған тақырыпты талдай келе, мұғалімдердің кәсіби шеберлігін қалыптастырудың бірнеше бағыттарын жеке-жеке қарастырамыз.

Педагогтің кәсіби өсуінің бірден-бір факторы – өзара сабаққа қатынасу, тәжірибе алмасу. Өзара сабаққа қатысып, тәжірибе алмасу арқылы педагог нені үйренеді деген сұраққа жауап іздейтін болсақ, педагог сабақ барысында үлгерімі төмен оқушылармен жекелей жұмысты қалай жүзеге асыратынын, оқушылардың ойлау қабілетін және белсенділігін арттырудағы педагогтың қызметін, сабақ үстіндегі оқушылардың тәртібіне және жұмыс істеу қабілетін, педагог қабілетіне, оқушылардың білім, білік, дағды деңгейлерін қалыптастырудағы педагог қызметін, сабақта оқушылармен жүргізілетін практикалық, сарамандық, өзіндік жұмыстың ұйымдастырылуы барысын, оқушылардың біліміне бақылау жасау және оны есепке алуды жүзеге асырудағы педагог қызметін бақылап және зерттеп, өз тәжірибесіне енгізе алады.

Қазіргі заман талабына сәйкес туындап отырған қажеттілік ол – білім берудің сапасын жақсарту, әдістемелік негізін өзгерту. Сабақ педагогтің емес, білім алушының іс-әрекетімен бағалануы қажет, сол себепті нені оқыту емес, қалай оқыту маңыздырақ болып отыр. Білім

беруде оқушының ізденуі мен зерттеу дағдыларын қалыптастыра отырып, пәнге деген қызығушылықтарын арттыру мақсатында қолданылатын инновациялық технологиялар баршылық. Солардың бірі – Lesson Study/Зерттеу сабағы. Кэтрин Льюистің тұжырымдауы бойынша сабақты зерттеу – қарапайым идея болып табылады. Оқытуды жақсарту үшін басқа мұғалімдермен бірге жұмыс істеу – жоспарлау, бақылау және сабақ бойынша ой жүгіртудің қаншалықты маңызды екенін ұғындыратын бұл жаңа технологияның басты мақсаты әріптестермен бірігіп сабақ жоспарын құру, зерттеу сабағын талқылау, сабақтың жоспарын талқылау және зерттеу сабақтарын өткізу болып табылады. Нәтижесінде педагог кәсіби шеберлігін дамыта отырып, оқыту барысындағы тәжірибесін жақсартып және жетілдіреді.

Педагогикалық тәжірибе дегеніміз – педагогтің ұзақ жылдар бойындағы тәжірибелік-педагогикалық іс-әрекетінің нәтижесінде жинастырған шеберлігі, оқыту, білім беру және тәрбие тәжірибесі, дәлірек айтсақ нәтижесі оқушының жеке тұлғалық сапаларынан көрінетін, белгілі бір мақсатпен ұйымдастырылатын педагогикалық процесс. Бұл ұғымының мәні кең, өйткені онда педагогтің оқу-тәрбие жұмысының озат тәжірибесі болуы мүмкін немесе мазмұны тар және жаңалығы болмауы, тіпті бұрыс тәжірибесі жиналуы мүмкін. Дегенмен, ол ғылымдағы белгілі принциптерді, әдістерді табысты түрде қолданып, басқа мұғалімдерге үлгі болуы ғажап емес. Өзге педагогтің педагогикалық тәжірибесін толық зерттеу оңай шаруаға жатпайды. Педагогтің баяндамалары, ғылыми мақалалары, әдістемелік жұмыстары, көрнекілік құралдары, электронды педагогикалық тәжірибе мағлұматтарын зерттеу, сабақтарға, педагогикалық оқуларға, сыныптан тыс шараларға қатысу, сынып жетекшісімен, ата-анамен әңгіме оны зертеудің көзі бола алады.

Педагогтің кәсіби шеберлігін қалыптастырудың тағы бір бағыты – педагогикалық оқуға қатысу. Педагогикалық оқулар – теория мен тәжірибенің ұштасуына, оқытудағы жаңашылдық қызметтің мақсатты дамуына, педагогтердің инновациялық мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді. Педагогикалық оқулар келесі міндеттерді шешеді:

- мұғалімдердің өз шығармашылық мүмкіндіктерін жүзеге асыру;
- педагогикалық жаңашылдықты қолдау, білім беру тәжірибесін анықтау және тарату;
- инновациялық іс-әрекет идеялары мен озат тәжірибені жинақтау, педагогикалық қауымдастықтың қызметін біріктіру;
- педагогтердің кәсіби қарым-қатынас аясын кеңейту;
- мұғалімдердің рефлексивті икемдерін өз жұмыс тәжірибесін жинақтау арқылы дамыту.

Яғни, педагогикалық оқуларға қатыса отырып, педагог өз мүмкіндіктерін көрсетеді, тәжірибе жинақтайды, кәсіби қарым-қатынасын кеңейтіп, рефлексивті икемдерін дамытады. Осы жерде рефлексивті икем деп педагогтың дамуын, білім, түсінік, сезім, қарым-қатынас, құндылықтарының толығуын және молаюын жүйелеуді айтамыз. Өйткені, рефлексия өзін-өзі реттеу үдерісінің маңызды құраушысы болып табылады, ол өз алдына жеке бейімделу мен дамуды қамтамасыз ететін тұлғаның құрылымдарын қайта зерделеу үдерісі ретінде қарастырады, дәлірек айтқанда, рефлексия мұғалімге педагогикалық еңбек жолында өзгеруге, икемді болуға, өз ойын нәтижелі түрде іске асыруға, басқа адамдармен қарым-қатынас орнатуға, жұмысына қажетті өзгеріс енгізуге көмектеседі [8].

Педагогтердің кәсіби шеберлігін қалыптастыру техниканың қарқынды даму және әлемдік инновациялық өзгерістер жағдайында маңызды іске айналды. Ақпараттық технологияның мүмкіншілігі өте жоғары: электрондық оқулықтардың көмегімен білім, қалыптастырушы тапсырмалар беруге, оқушылардың білімін ексеруге, тестілеуге, әртүрлі дидактикалық ойындарды пайдалануға болады [9]. Мұғалімнің біліктілігін арттыру олардың қызметтерін сапалы әрі түбегейлі өзгертуге, білім алушылармен жаңа идеялар мен жаңалыққа

ынталануларына, белсенді түрде жобаларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Мұғалімнің өзінің жаңа жобаларға қатысуы оларды ізденіске, зерттеу жұмыстарын жүзеге асыруға, жаңартылған білім мазмұны бағдарламаларын әрі қарай жетілдіруге ықпал етеді.

Біліктілікті арттыру – педагогтің кәсіби әрекетін нәтижелі атқаруы үшін және кәсіби деңгейін көтеру мақсатында тың идеялар мен жаңа іске ынталануына арнайы оқу бағдарламалары арқылы оқыту, кәсіби даму іс-шараларына қатыстыру және өз білімін көтеруі болып табылады. Педагогтердің біліктілігін арттыру – оқыту және оның сапасын арттыру үшін жаңа білім алуға, жобаларға қатыса отырып ізденуге, зерттеушілікті жүзеге асыруға, сондай-ақ бұрын алған кәсіби білім-біліктерін, дағдылары мен құзыреттерін қолдауға, кеңейтуге, тереңдетуге және жетілдіруге мүмкіндік беретін кәсіптік оқыту нысаны.

Қазіргі таңда біліктілікті арттыру педагогтердің кәсіби құзіреттілігіне оның педагогикалық, психологиялық, тұлғалық ерекшеліктерін де жатқыза отырып, рефлексияға қабілетті, білім берудің әлемдік жүйесін игерген, заманауи білім беру технологиялары мен интерактивті оқыту формаларын пайдалану арқылы қолжеткізілген іс-әрекет тәсілдерін көздейді. Яғни, пәндік бейінінен бөлек, педагог ИКТ (инновациялық компьютерлік технологиялар) технологиясы бойынша білімін жетілдіруі және кәсіби құзыреттілікті, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілікті арттыруы қажет. Әлемді жайлаған пандемиялық індет кезеңінде білім беру саласы оқу процесін сандық білім беру технологияларын қолдана отырып, қашықтықтан оқытуға көшірді. Осы кезде сабақты қалай ұйымдастыруға болады, ақпараттық-коммуникативтік технологияларды (АКТ) қалай қолданамын деген көптеген сұрақтар туындады. Педагогтер ақпараттық жүйе технологияларын пайдалана отырып, қашықтықтан оқытудың кеңістік пен уақытқа тәуелсіз үдеріс екендігіне, сандық технологияларды меңгеру арқылы үздіксіз білім беріп, сан алуан ақпаратпен алмасуға болатындығына, әлеуметтік жағдайына қарамастан еліміздің түкпір-түкпіріндегі білім, ғылым жаңалықтарымен танысып, оны өз бетінше игеру құқығының бар екендігіне, сонымен қатар өзіндік дамуға және оқушыларға өз бетімен оқып-үйренуге негізделген кейс технологиялардың тиімділігін арттырудың аса қажеттілігіне тағы бір мәрте көз жеткізді.

Жоғары айтылғандай, еңбек өтіліне, біліктілік талаптарының бағалау өлшемдері мен индикаторлары мен ережелерге сәйкес соңғы жылдары мұғалімдерден ұлттық квалификациялық тест алынуда. Біліктілікті тексеру – кәсіби шеберлік пен құзыреттілік деңгейін анықтау үшін өткізіледі. Тест тапсыру білікті маман үшін қиын емес. Бастысы, өзінің бейін пәнін және педагогика теориясын, әдістемесі мен техниканы терең меңгерсе болғаны. Бірақ, мұғалімнің деңгейі тест нәтижесімен ғана көрінбейді. Сол себепті, мұғалім тестпен бірге эссе жазып, шәкірттерінің, өзінің жетістігін, жинақтаған тәжірибесін, оқыту мен тәрбиелеу барысында қолданатын нәтижелі инновациялық технологияларды көрсете отырып портфолио тапсыруы қажет. Портфолио технологиясы – бағалауды сапалы жаңарту бағдарламаларының бірі. Ол мұғалім туралы жалпы мәліметтерден, мұғалім қызметінің нәтижесінен, ғылыми-әдістемелік жұмыстар, пән бойынша сабақтан тыс жұмыс, тәрбие жұмысы, оқу-материалдық база құжаттарынан тұрады. Портфолио жасақтаудың мақсаты – мұғалім өз білімін, тәжірибесін жетілдіру, қызметін бағалап, шығармашылық дамуы мен кәсіби деңгейінің өсуін бақылау. Нәтижесінде, мұғалім өтініш берген санатына портфолио бойынша құзіреттілігі сай және тесттен алған балл жеткілікті болған жағдайда, оған тиісінше санат беріледі. Бұл өз алдына, мұғалімнің кәсіби деңгейін көрсетеді. Себебі, шебер жақсы ұстаздан – жақсы шәкірт шығады.

Мұғалімдердің кәсіби шеберлігін қалыптастырудың бағыттарын қарастыра келе, педагогикалық техника туралы да сөз қозғамасқа болмайды. Ол – мұғалімнің ішкі жан дүниесі

мен сыртқы бейнесінің үйлесімділігі. Техника – тәсілдердің жиынтығы. Педагогикалық техника педагогикалық шеберліктің бір бөлігі ретінде педагогикалық технологияны жүзеге асырудың міндетті шарты болып табылады.

Кесте 3 – Педагогикалық техниканың қабілет топтарына жіктелуі

Жеке тұлғамен және ұжыммен жұмыс істей білу қабілеті	Өзін-өзі басқару қабілеті
• Сөйлеу мәдениеті мен техника саласындағы қабілет, дағды, білім; • ұйымдастырушылық, құрастырушылық және дидактикалық қабілеттер; • білім алушыларға нәтижелі қарым-қатынаста әсер ете білу қабілеті; • технологиялық әдістер аясында педагогикалық бақылау қабілеті; • педагогика саласында актерлік және режиссерлік қабілет элементтері	• өзін-өзі тани білу қабілеті; • өз эмоциясын білдіру және басқара білу қабілеті; • ерік-жігерін қадағалау қабілеті; • өзіне бақылау жасау қабілеті; • шығармашылық қабілеті; • бір мезгілде түрлі жұмысты қатар алып жүруі
Ескерту: авторлармен бірлесе педагогикалық техниканың қабілет топтарына жіктелген	

Қорытынды.

Мұғалімнің шеберлік деңгейі педагогикалық іс-әрекеттің жоғары нәтижелігімен, білімінің ұтқырлығымен, білім алушылармен және ұжымдастармен ынтымақтастығы, бірлесіп шығармашылық қарым-қатынас орнатуымен сипатталады. Мектеп оқушылары үшін оқу процесі белгіленген тәртіптегі оқу жоспарымен, оқу бағдарламасымен, оқулықпен және соларда көрсетілген міндетті оқу жұмыстары мен жаттығу, тапсырмаларды орындаумен шектелмеуі тиіс. Мұғалімдер олардың білім мен дағдыны игеруін қамтамасыз ететін барлық мүмкіндіктерді пайдалануы керек. Педагогтердің басты міндеттерінің бірі – білім алушылардың оқуға деген ұмтылысын қамтамасыз ету. Мұғалімдер өзінің ғылыми және шығармашылық деңгейін, оқыту әдіс-тәсілін үздіксіз жетілдіріп отырғанда ғана оқу процесін қажетті деңгейде жүзеге асырып, озық тәжірибе иесі атана алады.

Қорыта келе, Қазақстан аумағында тараған, Республикалық және халықаралық деңгейде жоғары жетістіктері бар озық тәжірибелі шебер педагогтер санын арттыруға мүмкіндік беретін авторлық бағдарламалар құрудың тиімді тәсілдерін терең меңгертуге, педагогтердің үздіксіз білімдерін жетілдіруге баса назар аудару қажет деген ой қорытындыларын шығардық. Жаңа Қазақстанға жаңаша ойлайтын, жан-жақты, терең білімді, ақыл-ой және шығармашылық әлеуметі қалыптасқан, рухани-адамгершілік мәдениеті жоғары, шәкіртіне ең беделді үлгі бола алатын, шығармашыл шебер ұстаз қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- 1 Жүсіпова Ж.А. Педагогикалық шеберлік. — Алматы. — 2021. — 13 б.
- 2 Ожегов С.И. Словарь русского языка. — М. — 2019. — 850 с.
- 3 Кузьмина Н.В. Формирование педагогических способностей. — ЛГУ. — 2018. — 98 с.
- 4 Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды. Москва. — 2019. — С. 372-373
- 5 Бұлақбаева М.К. Педагогикалық шеберлік негіздері. Алматы. — 2019. — 13 б.
- 6 Педагог қызметкерлер мен оларға теңестірілген тұлғалардың лауазымдарының үлгілік біліктілік сипаттамаларын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2009 жылғы 13 шілдедегі

№338 бұйрығына өзгерістер енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 31 наурыздағы №121 бұйрығы [Электрондық ресурс] — URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200027394#2> (қаралу уақыты: 22.09.2022)

7 Ахметова Б. Біліктілікті арттыру курстарының тиімділігі [Электрондық ресурс] — URL: <https://bilimdinews.kz/?p=137279> (қаралу уақыты: 14.07.2022)

8 Құндақова А. Педагогикалық шеберлік негіздері. — Алматы. — 2019. — Б. 68-69

9 Машенов Т.Б. Ауыл мектебі мұғалімі әлеуметтік мәртебесі және кәсіби құзыреттілігі. — Алматы. — 2019. — 107 б.

НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА УЧИТЕЛЕЙ

Аннотация.

Основной повышению качества образования в подготовке конкурентоспособной личности является образованный педагог. Без учителя ученик не может быть образован. То есть, чем выше профессионализм педагога, тем выше качество образования. Профессиональное мастерство учителя, обладая общими характеристиками практики, расширяет педагогические явления как передающий новаторских новых тенденций, новых знаний учащимся. Сегодня спрос на учителей очень высок. Это связано с тем, что меняются цели образования, обновляется содержание учебной информации, меняются средства педагогического общения. Необходимым условием модернизируемой системы образования является повышение квалификации учителей, являющихся ключевой фигурой любой педагогической системы. Они должны обладать духовными качествами, знаниями, умениями, любовью к своему делу, способностью постоянно учиться, развиваться, повышать свое профессиональное мастерство. Одним из важнейших этапов в жизни ребенка является обучение и воспитание в школе. Ведь система образования, в которой обучается ребенок, и учитель, у которого он учится, оказывают влияние на приобретение ребенком этих знаний и развитие его личности. Ведь профессионализм педагога помогает ученику быть успешным не только в учебе, но и в жизни. В данной статье рассматриваются направления формирования педагогического мастерства педагогов.

Ключевые слова: педагог, педагогическое мастерство, квалификация, компетентность, квалификационная категория, повышение квалификации.

DIRECTIONS OF FORMATION OF PROFESSIONAL TEACHERS' SKILLS

Abstract.

The main mechanism for improving the quality of education in the preparation of a competitive personality is an educated teacher. Without a teacher, the student cannot be educated. That is, the higher the professionalism of the teacher, the higher the quality of education. The professional skill of the teacher, having the general characteristics of practice, expands pedagogical phenomena as a transmitter of innovative new trends, new knowledge to students. Today the demand for teachers is very high. This is due to the fact that the goals of education are changing, the content of educational information is being updated, the means of pedagogical communication are changing. A necessary condition for a modernized education system is the advanced training of teachers, who are a key figure in any pedagogical system. They must have spiritual qualities, knowledge, skills, love for their work, the ability to constantly learn, develop, improve their professional skills. One of the most important stages in a child's life is education and upbringing at school. After all, the education system in which the child is studying, and the teacher from whom he is studying, influence the acquisition of this knowledge by the child and the development of his personality. After all, the professionalism of the teacher helps the student to be successful not only in school, but also in life. This article discusses the directions of the formation of pedagogical skills of teachers.

Key words: teacher, pedagogical skills, qualifications, competencies, qualification category, advanced training.

REFERENCES

- 1 Jüsipova J.A. Pedagogikalyq шеберлік. [Pedagogical excellence]. Almaty. 2021. 13 p. [in Kazakh]
- 2 Ozhegov S.I. Slovar' russkogo yazyka. [Dictionary of the Russian language]. M. 2019. 850 p. [in Russian]

- 3 Kuz'mina N.V. Formirovanie pedagogicheskikh sposobnostei. [*Formation of pedagogical abilities*]. LGU. 2018. 98 p. [in Russian]
- 4 Babanskii YU.K. Izbrannye pedagogicheskie trudy. [*Selected pedagogical works*]. Moskva. 2019. P. 372-373 [in Russian]
- 5 Būlaqbaeva M.K. Pedagogikalyq şeberlik negizderi. [*Basics of pedagogical excellence*]. Almaty. 2019. 13 p. [in Kazakh]
- 6 Pedagog qyzmetkerler men olarğa teñestirilgen tūlgaldyñ lauazymdarynyñ ūlgılık bılıktılık sipattamalaryn bekıtu turaly. [*On approval of standard qualification characteristics of the positions of teachers and persons equated to them*] Qazaqstan Respublikasy Bılım jäne ğylym ministrınıñ 2009 jylǵy 13 şildedeǵı № 338 bııryǵyna ózgerister engızu turaly Qazaqstan Respublikasy Bılım jäne ğylym ministrınıñ 2022 jylǵy 31 nauryzdaǵy № 121 bııryǵy Available at: — URL: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2200027394#2> [in Kazakh] (accessed: 22.09.2022)
- 7 Ahmetova B. Bılıktılıqtı arttırıu kurstarınyñ tımdılıǵı. [*Effectiveness of training courses*]. Available at: — URL: <https://bilimdine.ws.kz/?p=137279> [in Kazakh] (accessed: 14.07.2022)
- 8 Qūndaqova A. Pedagogikalyq şeberlik negizderi. [*Basics of pedagogical excellence*]. Almaty. 2019. P. 68-69 [in Kazakh]
- 9 Maşenov T.B. Aıyl mektebi mūǵalımı áleumettik mártebesi jäne kásibi qūzyrettılıǵı. [*Social status and professional competence of rural school teacher*]. Almaty. 2019. 107 p. [in Kazakh].

Information about authors:

Gulnara Konyrova – **corresponding author**, master student of the second year of the specialty “Management in education”, Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Republic of Kazakhstan

E-mail: gul86.90@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6391-4999>

Uldai Tulenova – candidate of pedagogical sciences, associate professor of the Department of “Preschool and primary education”, Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Republic of Kazakhstan

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4462-4443>

Информация об авторах:

Гульнара Кониорова – **основной автор**, магистрант II курса специальности «Менеджмент в образовании», Атырауский университет имени Х.Досмухамедова, г. Атырау, Республика Казахстан

E-mail: gul86.90@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6391-4999>

Улдай Туленова – кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры «Дошкольного и начального образования», Атырауский университет имени Х.Досмухамедова, г. Атырау, Республика Казахстан

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4462-4443>

Авторлар туралы ақпарат:

Гүлнара Қонырова – **негізгі автор**, «Білім берудегі менеджмент» мамандығының II курс магистранты, Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: gul86.90@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6391-4999>

Улдай Туленова – педагогика ғылымдарының кандидаты «Мектепке дейінгі және бастауыш білім беру» кафедрасының қауымдастырылған профессор, Х.Досмұхамедов атындағы Атырау университеті, Атырау қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4462-4443>